

СТОРІНКИ З МИНУЛОГО

Лютий
2024 р.

видання дрогобицьких краєзнавців Число 2 (22)

ВІЙСЬКОВІ ТРАДИЦІЇ ГАЛИЧИНИ

(мовою оригіналу)

«Весна народів» 1848 р. викликала в Галичині незвичайний підйом національних почувань, що виявився між ін. у творенні добровольчих військових формацій. Це були національні гвардії, народна самооборона і баталіон українських стрільців.

Під напором березневої революції 1848 р. цісар Фердинанд дав дозвіл творити на території австрійського цісарства т. зв. національні гвардії, що за урядовим статутом мали бути «обороною конституційного монарха, запорукою конституції й законів, підставою спокою і внутрішнього порядку, сторожем незалежності і цілоти держави та запорукою кожного нападу на неї». В Галичині цісарський дозвіл використали відразу поляки, що почали організовувати свої гвардії по всіх містах і містечках, а навіть по деяких селах; у короткому часі їх відділи мали числити до 20.000 людей.

Українці в тому часі щойно починали політично організовуватися й не мали змоги використати пригожого моменту. На зазив Головної Руської Ради **українські гвардії** зорганізувалися тільки у кількох містах, де було численніше українське населення, а саме у Стрию, Жовкві, Бережанах, Тернополі та Яворові. Але майже всюди ці гвардії зустріли перепони з боку урядових кол і не розвинули ширшої діяльності. Члени гвардії виступали в народних одягах, в Яворові в козацьких шапках, з відзнакою у виді лева: хоругви гвардії були синьої барви з золотим левом з одного боку, а по другому мали різні картини, напр. св. Володимира, Надії й ін. Памяткою по гвардіях 1848 р. залишилася складена тоді команда для вправ «Руководство до вправи для стражі народної» з цікавою термінологією та прапори гвардій бережанської і яворівської.

Прапор Української національної гвардії в Бережанах (Тернопільщина).

Прапор Української національної гвардії в Яворові (Львівщина).

При кінці 1848 р. австрійський уряд зорганізував спеціальну **селянську оборону** на галицькому Підкарпатті, що мала на меті не допустити мадярських повстанців до Галичини. Селянство йшло охотно до цього війська так, що, наприклад, Станиславівська округа виставила більше, як 17.000 людей. Галицька інтелігенція старалася надати цій офіційній організації національний характер; під час дефіляди хор ополченців співав тогочасний народний гимн «Мир вам, браття» і народну пісню «Машерують шваліжери, щаслива їм дорога».

Український характер мав також баталіон **руських гірських стрільців**, складений з охотників¹, що повстав 1849 р. за почином Головної Руської Ради. Він також мав виступити проти мадярської революції. Сформовано його з 1.400 людей, хоч зголошених охотників було 3.460, і вислано на Угорщину. Ініціатори спроектували для стрільців народний одяг: «гарно зроблений короткий гірський сірачок² з русько-народними, синьо-жовтими вилогами, червоні або сині штани, ходачки і крисаня³, до того ташка⁴ і ремінь з ладівницею⁵». Але пізніше стрільці дістали інший однострій: шапка синя, складана, з великим дашком і жовтим обшиттям; кабат⁶ червоний зі стоячим коміром, з синім обрамуванням і синіми «рогаликами» на раменах, з одним рядом золотих гудзиків; на кабаті ремінь у поясі і ремені, що перехрищувалися на плечах, вибивані бляшками, штани сині з жовтими лампасами; поверх короткий сірачок зі синім обрамуванням, синіми петлями та гудзиками; звичайні черевики; зброя – кріс⁷ і довгий багнет. Офіцери мали довгі шаблі. Коли угорське повстання упало, стрілецький баталіон розв'язано.

Новий період організації українського війська в Галичині розпочали Українські Січові Стрільці.

І. К.

Газета «Голос Підкарпаття». – Львів, 5 вересня 1943 р., Ч. 36 (101).

¹ Охотник – доброволець.

² Сірачок – різновид чоловічого верхнього одягу.

³ Крисаня – головний убір із широкими крисами.

⁴ Ташка (нім.) – шкіряна подорожня торбинка.

⁵ Ладівниця – набійниця, скринька для набоїв.

⁶ Кабат – блузка.

⁷ Кріс – рушниця.

КОСАРСЬКІ ЗВИЧАЇ В БЕРЕЗОВИЦІ ВЕЛИКІЙ БІЛЯ ТЕРНОПОЛЯ

(мовою оригіналу)

Косарські звичаї українського села донедавна були майже зовсім неспросліджені, а тому, що ці звичаї зникають і дуже часто живуть вже лише у пам'яті найстарших людей у селі, можемо припускати, що багато з цих цікавих звичаїв вже раз на завжди пропало. Доводиться вибирувати вже лише їх останки. Дуже цінна стаття студента Богословської Академії Юліяна Бабія про «Косарські звичаї в Галичині» (в журналі «Слово», 1 ч. з 1936 р.) в великій мірі заповнює цю прогалину нашого етнографічного краєзнавства, але все таки не дає повної картини. Не всі місцевості просліджені й тому дальші досліді потрібні.

В селі Березовиці Великій біля Тернополя старші господарі ще дещо памятають про колишні косарські звичаї, але багато знають вже лише з оповідання своїх батьків. Ще яких шістьдесят літ тому такі звичаї були, а тепер вже нема. Тепер вже, мовляв, не ті добрі часи та й люди інакші. Нема тої любови, яка давно панувала. Давніше люди взаємно себе шанували, один другому помагав: в поле поїхав, зорав, засіяв, а як лише сіножаті наповнилися квітом і наближався час косовиці, то не було такого сусіда, що не хотів би допомогти другому зібрати все за доброї погоди.

Як уже порадилися, коли починати косити, збиралися у визначений день у господаря і громадою виходили до праці. Косили безплатно, а нагородою були могорич і добре слово господаря. Таку спільну працю називали «толокою».

Провідником був поважний господар, вправний косар, що давав усякі вказівки. Перед від'їздом на сіножаті давав приказ загострити коси, «щоби ся чорт не сміяв». Після цього сідали на віз і їхали або йшли до праці, співаючи пісню «Як підемо в луг з косами, та як станем в ряд...» На місці праці провідник оглядав коси, а далі на даний знак зі словами «Боже помагай!» починали косовицю. Провідник також косив, а крім цього

Косарі (с. Хрєвт, пов. Лиско). Фото К. Чеховича

все ще наглядав над другими косарями: справляв коси, встановляв, коли можна снідати, обідати, закурити, коли кінчити та хто має по воду піти. Уважав, щоби праця йшла рівно, щоби не «грала музика» за косарями чи щоби «буськи не сторчали» (т. зн. щоби не залишилася не цілком скошена трава). Кінчили косити також прославляючи Бога: «Слава Тобі, Господи, за поміч витривалости!»

Коли вже скошене сіно висохло, знову спільно його громадили і складали в копиці. Коло першої копиці клякав провідник і колядував, переплітаючи коляди різними веселими піснями й жартами. Інші косарі також жартували й весело гуторили.

У такій косовиці дуже часто брав участь молодий кандидат на косаря, що прийшов перший раз між старших косарів «визволитися» на дійсного косаря. Це була і проба його сил і перший прилюдний виступ, звязаний з церемонією призначення до гурта старших, вже вправних косарів. Часом вже в 15 році життя ставав до такого прилюдного іспиту й піддавався процедурі визволення, а все те разом називалося «фрицьовання». Такий молодий косар звичайно вже вмів добре косити, але щоби визволитися на дійсного косаря, мусів перебути цілу «практику», установлену традицією.

Перебути таку косарську «практику» не було легко й часом аж за третім разом (на третій косовиці) вдавалося добути визвілку. Щоправда, багато залежало від сили і здібности самого кандидата, але не менше міг на вислід впливати добрий дорадник, що повчав, як косу клепати, як острити, як на кісся вбити (і під яким кутом), як руки тримати та яким способом косу ритмічно пускати, щоби не тупилася. Крім таких часто технічних вимог треба було ще дати собі раду й зі звичаєвими вимогами.

Не обійшлося й без іспитової такси. Треба було порозумітися зі старшими косарями та змовитися з ними щодо могоричу, бо без такого скупу не можна було визволитися. При такій нагоді молодий косарчук був до деякої міри і предметом забави для старших. З нього насміхалися й мали багато втіхи, коли їм вдалося зробити йому якусь несподівану перешкоду чи поглузувати собі з нього.

Головним завданням було виявити свою косарську здібність і не дати себе випередити. Вже і дівчина молодого косаря заохочувала його перед фрицьованням, щоби витримав пробу й не дав себе випередити. В іншому випадку і їй було би соромно за свого вибраного. Та не так то легко

було дорівняти старшим і вправним косарям, що були неначе у тихій змові проти нього.

Бувало, що завзятий косарчук не давав себе випередити. Тоді проти нього вживали хитрощів. Під час відпочинку чи при іншій нагоді незаметно цвяхом затуплювали йому косу або так косили, що залишали йому найширший загін, а тоді вже не було ніякої ради. Косарчук залишався позаду.

Тоді починали жартувати собі й насміхатися з нього. Звичайно при цьому договорювали: «Лишився на козі!» – «Мекає коза!» А вкінці давай мекати між собою. – Для молодого косаря це сором великий. Але тим усім не треба було знехочуватися.

Починалися переговори звичайно при посередництві такого косаря, що з ним косар добре знався. Молодий кандидат просив, щоби з нього не насміхалися, а щоби помогли вирівняти його загін з іншими. За це обіцяв поставити могорич. Багацький син запрошував навіть до себе до хати на вечерю, а з біднішим роблено умову, який має бути могорич.

Після такого примирення молодому косареві вже не пакостили ані не насміхалися, а навпаки, як вже дуже далеко лишився позаду, то, скінчивши свій загін, приходили до його загону й докошували. А закінчивши косовицю, всі косарі

громадою признавали його правдивим косарем. Тоді прикрашали його капелюх вінком цвітів або клали цей вінок йому прямо на голову.

З поля вертали домів звичайно на конях. Визволеного косаря брали в середину між себе й цілу дорогу над його головою побренькували косами. Так само робили й тоді, коли верталися возом. А якщо верталися пішки, то тримали коси на раменах і також бренькали ними над головою молодого косаря. Коли зустрінули кого по дорозі, й той, поздоровивши, запитав «котрий визволений фриц?» – тоді єдиною відповіддю косарів був бренькіт кіс над головою «фрица». Боязливіший нераз аж схилився під тими косами, щоби не зачепити головою.

Дома батьки або опікуни визволеного «фрица» радісно витали косарів і приймали їх чим хата багата. Обіцяний могорич неначе завершував взаємну угоду й після того косарі робили визволеному славу доброго косаря.

Сьогодні збідніле село помалу забуває про ті колишні славні косарські звичаї. Але деякі косарські пісні, жарти і приповідки ще й досі оживають під час косовиці.

Мар'ян ФЕРМІЦА

*Часопис «Наша Батьківщина» – Львів,
квітень-травень 1937 р., Ч. 4-5, С. 114-117.*

БОГДАН ГУК – ДРОГОБИЦЬКИЙ «КОСМОНАВТ»

Дрогобицька земля ще довго тішитиме нововідкритими іменами, які варті того, щоб їх пам'ятати. Серед них – Богдан Гук, який стояв біля джерел світової космонавтики. Він – випробовувач багатомісних космічних кораблів, літав у кораблі «Восток». Протягом кількох днів (за планом – три доби, але реально – удвічі довше) тривав експеримент, під час якого дрогобицький «космонавт» виконував цикл робіт з управління кораблем, відпрацьовував циклограму польоту, режиму ручного управління кораблем, заходи щодо ліквідації аварійних ситуацій, перші методи боротьби з підступною дією невагомості та гіпокінезії. Також виконував інші бортові експерименти.

Окрім Богдана Гука спочатку двома членами екіпажу були манекени. Потім замість одного манекена взяли лікаря. Згодом Богдан «приземлявся» в кораблі «Восток».

Цьому передували багаторазові випробування, ударні навантаження, численні обертання на центрифусі, у якій кожні 20-30 секунд навантаження зростало. Перевантаження колосальне! Людина важила тонну. З таким навантаженням космонавт стикається під час спуску з орбіти. Випробування продовжувалися і в термобаро- та сурдокамері. Це так звана сходінка

в космос. У камері випробовувач тренує власну нервову систему, психіку, перебуває в абсолютній звуковій ізоляції, далеко від усього світу. Увійшовши в камеру, не знає, скільки в ній буде: день, тиждень чи, може, й більше. Про тривалість знають тільки ті, хто сюди його відправив. У космосі можна втратити зв'язок. Тоді людина залишається віч-на-віч із тишею космосу. Треба бути готовим до різних несподіванок та експериментів. Богдан Гук витримував усі випробування, бо присвятив себе науці.

Його неодноразово спускали з кріслом із різних висот, імітуючи удар космічного корабля об землю під час приземлення, зокрема і в макеті корабля «Восток». Після таких випробувань сипалися запитання від космонавтів Юрія Гагаріна, Володимира Комарова: «Яке навантаження? Що

було з руками, ногами? Які відчуття?» Павло Попович потім казав: «Моя спина аж заніміла, коли побачив таке падіння донизу!» Проте Богдан Гук після падіння, навіть з ударним перевантаженням, завжди усміхався. Перед польотом промовляв: «Усе буде добре!» Випробовувач приємно дивувався спостерігачів-космонавтів. За їхнім сприянням ефрейтора Богдана Гука нагородили орденом бойового Червоного прапора. В указі зазначено: «За мужність і відвагу, проявлену при виконанні військового обов'язку».

Його участь в космічній програмі СРСР була засекречена. У статтях про космонавтику, що час від часу з'являлися, його ім'я не згадували. У статті «Человек готовится в космос» (фоторепортаж В.Гельського і В.Передельського, с. 40), що вийшла в журналі «Советский воин» (№6 за 1965 р.), на всю сторінку поміщено фото Богдана Гука, але через секретність не вказано, хто на ній. Таке саме фото зберігає його племінниця Жанна Васишин, яка проживає у Дрогобичі на Новій Волощі. Родичка дала цей журнал та інші матеріали авторові для використання.

Богдан Гук народився у 1943 році в Лішнянському передмісті Дрогобича. Хлопець мав тяжке дитинство, бо жив у післявоєнний період. Батько Андрій, родом із села Бронця, ще до війни спромігся вибудувати хату, але скоро помер. Мати, родом із сусідньої Лішні, залишилася із двома дітьми: старшою донькою, 1939 р. н., і сином Богданчиком. Жінка мусила давати собі

раду: тримала корову, допомагали діти. У 1957 р. Богдан закінчив сім класів СШ №1 м. Дрогобича, потім навчався у вечірній школі. Ще під час навчання став відомим спортсменом-боксером. У сьомому класі здобув титул чемпіона Дрогобича серед школярів молодшого віку.

Особисто я його добре знав, бо ми разом пасли корів, грали в пекарів. За вдачею він був доброю і слухняною дитиною. У товаристві Богдана нам, селякам, було комфортно, бо ми перебували ніби під його захистом, коли ходили до парку ім. І. Васильєва. Жодне дрогобицьке москальське сміття нас не зачіпало. Богдана знали всі й не хотіли з ним конфліктувати. Він – вроджений оптиміст, ділився своїми чеснотами зі знайомими й тими, хто спілкувався з ним, був ще й жартівником. Часто вживав вислів: «Усе добре!» Мав багато друзів не лише серед однокласників, а й поміж сусідських хлопців. Серед них: Роман Філіпович, Ігор Горак, Петро Сов'як з Лішні та Славко Терлецький. Звісно, з друзями було весело, але вдома з матір'ю та сестрою набагато краще, адже батьків і рідну хату ніхто не може замінити.

Зерна світлої любові до рідного краю, українських цінностей, поваги до чесної людської праці засівали в душу допитливого юнака-мрійника мати, доброзичливі сусіди, учителі. Коли його, четвертокласника, вчителька запитала: «Ким ти хочеш стати?», хлопець відповів: «Льотчиком!»

Під час служби в радянській армії Богдан Гук потрапив у секретну спеціальну інженерну частину №64369, якою керував інженер-полковник Сандацян. Саме там став випробовувачем. Його друзями були: В. Бедненко, Л. Сидоренко, Ф. Шкіренко, М. Хоменко, В. Щербинський, Г. Онопречук, В. Дубас, Л. Колесникова, А. Цивілашвілі. У частині займався боксом. В квітні 1963 року рядового Богдана Гука нагородили грамотою за перше місце з боксу в першій напівсередній вазі у Першій зимовій спартакіаді.

У війську був простим солдатом, дуже скромним, невибагливим, згодом став ефрейтором. На більше не міг розраховувати, адже перевагу віддавали «старшому братові». Йому перешкоджало прізвище та походження.

Багато часу минуло, поки гриф секретності почав згасати. Про Богдана Гука згадується у журналі «Новости космонавтики» за 2003 рік. Про дрогобицького випробовувача написали в загальнополітичній газеті «Президент» від 4.06.2022 року в статті Александра Андронова, приуроченій до 70-річчя створення команди випробовування авіаційної та космічної медицини М.О. ССРСР. Але в жодному дописі не вказано, звідки він родом.

Знаємо, що Богдан Гук був одружений, мав доньку, однак сім'я не склалася. Дата смерті не встановлена.

Пам'ятаймо, що на обрії радянської та світової космонавтики був і син дрогобицької землі, який навіть став дублером кількох космонавтів!

Петро СОВ'ЯК

ДРОГОБИЦЬКІ ЛІХТАРІ

В Дрогобичі перші газові ліхтарі з'явилися раніше, ніж у Європі. А перший такий ліхтарик запалили біля ратуші.

Важко собі уявити, скільки є різноманітних за формою і конструкцією ліхтарів, які освітлювали і освітлюють вулиці наших міст. В «ліхтарній» історії Дрогобич займає своє почесне місце. Ще у XVI ст. місто отримало привілей освітлення своїх вулиць «олеєм скальним», тобто нафтою, змішаною з лляною олією.

А ось Львів до-австрійський¹ вуличного освітлення так і не мав! Фактом є і те, що в 1817 році військові казарми і солеварні Дрогобича вперше в Європі освітлювалися газом.

У 1810 році два дрогобицькі купці відкрили локаль, в якому продавали нафтову ропу, як «олію для освітлення» ламп. Замовлення на неї не забарилися. Міська влада Праги замовила аж 300 центнерів «дрогобицької олії» для освітлення своїх середньовічних вулиць.

У 1822 році першу нафтову лампу встановлено перед ратушею. А в 1836 році розпочато освітлення дрогобицьких вулиць. Також мовлять і констатують, що ідея дрогобицького шинкаря і торговця Абрахама Шрайнера виділити з сирової нафти спирт перетворилася на ідею створення усім відомих газових ліхтарів, які поширилися по усій тодішній Європі. В тій ідеї була своя логіка. Шинкар мислив, якщо нафта горить, як спирт, то, значить, в ній є той спирт! Сам Шрайнер помер в бідності, адже ці експерименти неодноразово знищували його майно. Вже найкращу речовину з нафти для використання у лампі, після перегонки, судилося винайти львівському аптекарю Гнату Лукасевичу.

Доречі, на розі вулиць Т. Шевченка та А. Міцкевича досі знаходиться частина останнього старого дрогобицького газового ліхтаря, яка «служить» основою для дорожніх знаків².

Олег СТЕЦЮК

Залишки округлого фундаменту діаметром 3,5 м, відкопаного з північної сторони площі Ринок у жовтні 2017 р. під час її реконструкції. Найвірогідніше, на цьому місці у 1920 – 1930-их рр. був встановлений електричний або газовий ліхтар. Такі встановлювалися тоді по кутах площі.

Дрогобич. Ратуша. Видавництво «Штука», м. Краків, 1931 р.

Герб Дрогобича на чавунному газовому ліхтарі кінця XIX – початку XX ст., виготовленому в Отинії Коломийського району Івано-Франківської області.

Загальний вигляд дрогобицького газового ліхтаря (без верхньої частини)

Основа останнього дрогобицького газового ліхтаря, який донедавна стояв на розі вулиць Т. Шевченка та А. Міцкевича. Фото 2016 р.

Загальний вигляд останнього дрогобицького газового ліхтаря із закріпленими на ньому дорожніми знаками. Фото 2016 р.

¹ У 1772 – 1918 рр. Галичина входила до складу Австрії.

² Демонтована у 2021 році. Після реставрації встановлена, як ліхтар, біля ресторації "Локаль на Панській" на вул. Т. Шевченка.

ПРО ОДНУ ЦІКАВУ ВІДЗНАКУ

Нагороди здавна займають чільне місце в історії людства. Кожна держава в тій чи іншій мірі їх карбувала, присвячуючи різноманітним визначним подіям, вшановуючи своїх героїв і т. п. Найбільший випуск припадав, як правило, на періоди воєн, однак і в мирний час різновидів було в достатку. Лідером у цій царині, безперечно, була Австро-Угорщина, до складу якої входила і Галичина. У XIX на початку XX ст. було випущено тисячі різновидів орденів, медалей, відзнак, жетонів, плакеток, пам'ятних знаків. Розквіт їхнього випуску припадає на період перебування на австрійському престолі імператора Франц-Йосифа I (1848 – 1916) і присвячені вони найрізноманітнішим сферам діяльності людини. Австрійська влада не обділила увагою і тих, хто займався розведенням коней, адже коні завжди відігравали важливу роль як в господарстві, так і на війні. Показова у цьому плані срібна медаль (недатована), діаметром 40 мм. На аверсі (лицевій стороні) бачимо зображення Франц-Йосифа I із написом латиною: «FRANC-IOSEPH-AUSTRIAE-IMPERATOR-HUNGARIAE-REX» – «Франц-Йосиф I австрійський імператор. Угорський король». На реверсі (зворотній стороні) у листовому обрамленні напис німецькою: «STAATSPREIS FÜR PFERDEZUCHT» – «Державна нагорода за розведення коней». Медаль наочно демонструє, з якою повагою австрійська влада ставилася до тих, хто

цим займався, адже це досить важка праця, а роль коней у житті тої чи іншої спільноти тоді важко було переоцінити. Очевидно тих, хто удостоївся такої відзнаки, було небагато, позаяк вона зустрічається досить рідко. Відомі кілька різновидів цієї нагороди.

Технічний прогрес зробив свою справу – коні відійшли на задній план, їх зустрічаємо хіба що по селах, і то щораз рідше, та на показових виступах. Безперечно, вони заслуговують на повагу, адже відіграли неабияку роль в історії людства.

Володимир САДОВИЙ

СТАРА УКРАЇНСЬКА КОРШМА

(мовою оригіналу)

В давніх часах коршма в Україні (корчма, шинк, шинок, заїзд, заїздний або заїзжий двір, гостинниця) відіграла неабияку роль в суспільному житті. Старі королівські й гетьманські грамоти пестять від цієї назви. Права на коршму добивалися найрізноманітніші верстви суспільності, починаючи від магнатів і кінчаючи на парохіях.

Тепер ми маємо ресторани, готелі, каварні, клуби, танкові зали, залізничні й поштові станції, читальні. Колись у давнину майже всі функції їх виконувала коршма. В коршмах знаходили відпочинок, нічліг і потраву подорожники, в часі зимових хуг і заверух коршми – це просто був дар Божий. Чумаки, мандрівники, крамарі

з товарами й узагалі різні перехожі й переїзdnі кріпшали на силах і гуморі при думці, що вже

Коршма під Тивровом (нині смт. Вінницької області).

наближаються у своїй подорожі до коршми. Аматори веселого життя радо туди вступали задля того, щоби випити оковитої, потанцювати під троїсті музики. Дрібна шляхта, козаки, селяни, міщани мали де почути різні новини з широкого білого світу, обговорити різні приватні і громадські справи, а торгівці, ремісники і промисловці навіть заключити вигідні контракти на виробу і збіжеве зерно.

Та з часом, особливо в XIX ст., життя так скоро почало розвиватися, найбільше у звязку з новими винаходами в ділянці комунікації, що коршми стали затісні й виділили свої поодинокі функції, як самостійні, а самі почали хилитися до упадку й упали.

Ще денедє на Україні, переважно у глухих закутинах, віддалених від сьогочасних нових комунікаційних шляхів, можна натрапити на стару коршму та за пильними розпитами розшукати стару муровану коршму, що вже стала служити іншим богам.

Ніхто тими коршмами у нас не цікавився з точки погляду історичного, мистецького (стиль) і побутово-краєзнавчого й цей пам'ятник нашої старовини зникає недосліджений.

Було би дуже побажане, щоби наші краєзнавці, екскурсанти, подорожники не забували в часі своїх подорожей випитувати в місцевих людей, чи не зберіглася де така стара коршма, відвідати її, сфотографувати з різних сторін, вимірити й уладити плян, записати стару назву її (цікаві ці назви!) та легенди про неї, часом дуже

Видавництво поштівок Д. Маркова. Київ, 1910-ті рр.

цікаві й повні романтичних пригод. Редакція «Н. Б.» дуже охоче прийняла би такий матеріал.

Плян найпримітивнішої коршми має приблизно такий вигляд. Він ширший і глибший за звичайну велику селянську хату. Посередині візд веде через браму в підсіння, що йде вузьким коридором углиб через всю будівлю, без повали. По обох боках підсіння розположені кімнати для приїзdnих і більша зала під шинк і помешкання шинкаря. Так ділиться коршма на дві половини – праву й ліву. Другим знову поділом ділиться вона на дві половини – передню й задню. В передній згадані вже кімнати, а в задній стайня, возівня, комори, дровітня, хлівці для худоби та дробу, відділені між собою перегородками. З підсіння можуть бути східці вгору, на поверх, де є світлиця з вікном на причілок. По такій брамі й віконці найлегше знадвору пізнати будівлю, що мала призначення бути коршмою. Такі дві коршми я недавно ще бачив у Володимирі й Істилуді. Тепер вони вже стоять у самім поселенні, а колись були поза обрубом його.

Муровані коршми можна найти десь поблизу бувших магнатських гнізд. Вони найчастіше мають зовнішній вигляд, що нагадує середньовічні замочки, а то тому, що вони мають одну або пару вежичок. Ще в часі українсько-московської війни бачив я одну таку коршму десь біля Чуднова, чи не в Романові.

В таких старих коршмах може зберегтися і старе мебільля й інше урядження і прикраси. На Лівобережжі, де чомусь більше заховалося старих коршем, ще перед війною стіни їх прикрашували модні в XVIII ст. образи «Козака Мамає».

Ів. Ш.

Часопис «Наша Батьківщина». – Львів, березень 1937 р., Ч. 3, С. 82-83.

При дрогобицькому гостинці, що провадить до Меденич, стояла корчма «Вигода». Збудована з дуба і модрини у XVII ст. для зручностей проїжджаючої шляхти. Спалена 16 жовтня 1929 року. Худ. Я-С. Ступницький. (Mściwujewski M. Z dziejów Drohobycza, część II. – Drohobycz, 1935, С. 53).

ГОСПОДАРСЬКІ ПОКАЗИ В ДРОГОБИЧІ

(мовою оригіналу)

Господарські покази вже мають свою славу у Львові. Навіть найбільш авторитетні господині, що спочатку скептично ставились до них (мовляв, мене хтось має вчити?) переконались до них. Бо ж у куховарстві, як і кожній іншій ділянці, є нові засади й винаходи. Добре є за ними слідкувати.

Цим руководились, мабуть, і дрогобицькі пані, коли запросили «Нову Хату» з показами до себе. Дня 21 листопада почала п. Наталка Гаврих-Костецька в філії «Союзу Українок» курс, що тривав п'ять днів. Програму курсу уложила перед тим із панями. Покази відбувались у домівці «Союзу Українок».

Кожний показ починався о 5-ій год. пополудні. Спершу говорила п. Гаврих-Костецька короткий реферат на дану тему, а потім переводила на очах присутніх кілька страв. І так першого вечора обговорила **вітамін** й показала, як робити вітамінові лакоминки. Це були креми, а саме крем цитриновий (самі жовтки), кармелевий (жовтки, молоко, бараболяна мука), чеколядовий (жовтки, молоко, какао). Окрім того ще перевела овочеву сирівку і яблука в ванілевій підливці.

Чергового вечора хотіли пані пізнати нові засади **печива**. Отже, спершу подала п. Гаврих-Костецька теоретичний виклад про різні роди печива, а потім практично показала, як робити пампушки і півфранцузькі пиріжки. Окремо обговорила ще прибрання тортів.

Третій показ був присвячений **канапкам**. Обговорили всі роди канапок та на які нагоди надаються, показала, як ладити тортів (перекладені) канапки. Вони можуть мати примінення по наших буфетах, де їсти накладені канапки при вічному стиску, невідгідно. Перевела також показ бушеток та тартінок. Взагалі показала маси до канапок, що їх може бути дуже багато.

Четвертого вечора обговорила п. Гаврих-Костецька вартість **городини**. Пізніше показала сирі салати з моркви, капусти та вареної ярини з майонезом. Ці салати подобались дуже, як додаток до м'ясив. Долучуємо до цього також останні овочеві перерібки з гогодзів¹ та журавини.

П'ятий і останній показ був поставлений, як **зразкове прийняття**.

І так, спершу влаштовано виставку накриття столів – дитячого, на другі снідання й на зимну вечерю. Окрім того на столах пишались страви із даного стравоспису. Окрему цілість становив бу-

фетний стіл із різними присмаками, їх виконали вже членкині курсу.

Пані Гаврих-Костецька, обговорила спершу різні форми прийняття, що тепер прийняли новий вигляд. Пізніше розглядали присутні виставу та коштували з виставлених страв, що дуже всім смакували.

Курс переведено на загальне вдоволення членкинь. Особливо матері з малими дітьми раді були довідатись щось про новітні засади відживи. Клопіт був із переписуванням приписів. У Львові дістають членки літографовані приписи. У Дро-

гобичі їх не було й тому мусіли учасниці самі собі переписувати.

Дрогобицькі пані жаліли, що курс так скоро покінчився. Тому зарезервували собі ще один тиждень господарських показів на січень. Коли б хтось в околиці бажав собі показів, треба, щоб із цим до нас зголосився. Можна б використати подорож референтки.

Часопис «Нова Хата». –
Львів, 1 січня 1939 р., Ч. 1-2, С. 15.

¹ Гогодзі – суніці.